

УДК 378:61

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2024.4.18>

**УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИБІРКОВОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНИХ ДОПОМІЖНИХ
РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ» НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ
ТА ЕМБРІОЛОГІЇ ЗАВДЯКИ ЕФЕКТИВНОМУ ЗВОРОТНОМУ ЗВ'ЯЗКУ**

Марків Інна Миколаївна,
асистент кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0009-0000-2517-6086

Островський Микола Миколайович,
доктор філософії,
асистент кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0009-0005-9258-1504

Геращенко Сергій Борисович,
доктор медичних наук,
професор кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0000-0003-0958-4885

Кулинич Галія Богданівна,
кандидат медичних наук, доцент,
завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0000-0002-0233-2282

Макулович Марія Ігорівна,
асистент кафедри гістології, цитології та ембріології
Івано-Франківського національного медичного університету,
цитоморфолог відділення допоміжних репродуктивних технологій
Прикарпатського центру репродукції людини

У статті представлено використання зворотного зв'язку для вдосконалення якості освітнього процесу, забезпечення ефективного навчання та створення сприятливого академічного середовища. Для вдосконалення фахових компетентностей майбутніх лікарів і впровадження отриманих у процесі вивчення дисципліни знань у клінічну медицину з 2020 року здобувачам ступеня магістра медицини Івано-Франківського національного медичного університету пропонується вивчення елективного курсу «Теоретичні основи сучасних допоміжних репродуктивних технологій» на базі навчально-практичного центру «Мікроскопія» кафедри гістології, цитології та ембріології, а також відділення допоміжних репродуктивних технологій Прикарпатського центру репродукції людини.

Мета роботи полягає в дослідженні можливості вдосконалення якості освітнього процесу завдяки ефективному зворотному зв'язку в процесі вивчення вибіркової дисципліни «Теоретичні основи сучасних допоміжних репродуктивних технологій».

Після завершення вивчення дисципліни у 2022–2023 н. р. та у 2023–2024 н.р. здобувачам вищої освіти було запропоновано пройти опитування на платформі Google Forms. Анкета містила як закриті питання, на які можна дати коротку відповідь «так/ні», так і відкриті розгорнуті питання, в яких студенти активно вказували на проблемні моменти в освітньому процесі. В опитуванні взяли участь 320 здобувачів вищої освіти. На основі отриманих результатів опитування у 2022–2023 н.р. було прийняте рішення про реорганізацію освітнього процесу у 2023–2024 н.р. та, відповідно, вже в результатах опитування кінця 2023–2024 н.р. було відзначено, що 89,4% слухачів (із 105 опитаних) оцінили загальне враження від курсу як «дуже сподобалось», а решта – 10,6% як «скоріше сподобалось». Також, відповідаючи на запитання щодо рекомендації даного курсу до вивчення іншим студентам, 97,1% респондентів відповіли «так», а 2,9% – «скоріше так».

Ефективний зворотний зв'язок – це насамперед інструмент удосконалення освітнього процесу; він не несе в собі ні позитивного, ні негативного забарвлення. Він є завжди нейтральним і слугує для результативної передачі інформації між студентом та викладачем. Зворотний зв'язок забезпечує шлях комунікації, який є ключовим для формування пріоритетного академічного середовища. Сучасний університет має залишатися платформою для дискусій, тому повнота передачі інформації від викладача до здобувача і навпаки забезпечуватиме сталий розвиток університету і безперервного освітнього процесу в ньому.

Ключові слова: освітній процес, зворотний зв'язок, гістологія, ембріологія, допоміжні репродуктивні технології.

Inna Markiv, Mykola Ostrovskiy, Serhii Herashchenko, Haliia Kulynych, Mariia Makulovych.
Improving the quality of the educational process of the elective discipline “Theoretical foundations of modern assisted reproductive technologies” at the department of histology, cytology and embryology based on effective feedback

The article presents the use of feedback for improving the quality of the educational process and ensuring effective learning and creating a favorable academic environment. In order to improve the professional competences of future doctors and to introduce the knowledge gained in the course of studying the discipline into clinical medicine, starting in 2020, students of the degree “Master of Medicine” of the Ivano-Frankivsk National Medical University are offered to study the elective course “Theoretical foundations of modern assisted reproductive technologies” on the basis of the educational and practical center “Microscopy” departments of histology, cytology and embryology, as well as on the basis of the auxiliary department of reproductive technologies of the “Prykarpattia Center of Human Reproduction”.

The purpose of the study is to investigate the possibility of improving the quality of the educational process due to effective feedback in the process of studying the selective discipline “Theoretical foundations of modern assisted reproductive technologies”.

After completing the study of the discipline in 2022–2023 s.y. and in 2023–2024 s.y. students were asked to complete a survey on the Google Forms platform. The questionnaire contained both closed questions to which a short yes/no answer can be given, as well as open detailed questions in which students actively highlighted problematic points in the educational process. 320 students took part in the survey. Based on the results of the survey in 2022–2023 a decision was made to reorganize the educational process in 2023–2024 and, accordingly, already in the results of the survey at the end of 2023–2024 AD. It was noted that 89.4% of listeners (out of 105 surveyed) rated the overall impression as “very liked”, and the rest – 10.6% as “rather liked”. Also, when answering questions about recommending this course to other students – 97.1% of respondents answered “yes”, and 2.9% answered “rather yes”.

Effective feedback is primarily a tool for improving the educational process; it carries neither a positive nor a negative color. It is always neutral and serves for the effective transfer of information between the student and the teacher. Feedback provides a communication pathway that is key to creating a priority academic environment. A modern university should remain a platform for discussions, therefore the completeness of the transfer of information from the teacher to the student and vice versa will ensure the sustainable development of the university and the continuous educational process in it.

Key words: educational process, feedback, histology, embryology, assisted reproductive technology.

Одним із найважливіших напрямів розвитку вищої медичної освіти є підготовка кваліфікованих, конкурентоспроможних на ринку праці кадрів, що досягається завдяки забезпеченню ефективного навчання та створення сприятливого академічного середовища. Це вдосконалення відбувається в рамках плану України щодо входження в єдиний європейський освітній простір [1]. У закладах вищої медичної освіти все частіше акцентується увага на впровадженні та використанні сучасних форм навчання, а також на імплементацію базового принципу ефективного освітнього процесу – зворотного зв'язку (фідбеку, *feedback*) від здобувачів вищої освіти [2].

У навчальних планах бачимо зростання кількості годин для дисциплін за вибором [3]. Вибіркові дисципліни, обсяг яких у структурі освітньої програми «Медицина» становить не менш 10%, дозволяють суттєво поглибити професійну підготовку і допомагають здобувачам освіти визна-

читись із вибором майбутньої спеціальності. Впровадження в освітній процес дедалі більшої кількості кредитів для дисциплін за вибором відображає актуальний стан розвитку української медичної освітньої системи та відповідає основам Болонського процесу, що орієнтується на втілення освітніх та професійних потреб кожного здобувача вищої освіти [3; 4].

Для вдосконалення фахових компетентностей майбутніх лікарів та забезпечення інтеграції між теоретичними кафедрами і клінічними базами з 2020-го року здобувачам ступеня магістра медицини в Івано-Франківському національному медичному університеті пропонується вивчення курсу «Теоретичні основи сучасних допоміжних репродуктивних технологій» на базі навчально-практичного центру «Мікроскопія» кафедри гістології, цитології та ембріології, а також на базі відділення допоміжних репродуктивних технологій Прикарпатського центру репродукції людини (ПЦРЛ). Дис-

ципліну розраховано на 90 годин, з яких 30 – практичні заняття, а 60 годин відведено під самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Вивчення курсу на базі двох центрів дозволило імплементувати в практику методику подвійної навчальної спіралі, або ж DHC (Double Helix Curriculum). Студенти після засвоєння теоретичного матеріалу з ембріології на кафедрі відразу ж ознайомились із практичним застосуванням знань і вмінь в ембріологічній лабораторії ПЦРЛ. Крім того, курс за вибором став інструментом, що позитивно вплинув на якість освітнього процесу в рамках основної дисципліни кафедри. Оскільки вивченню питань загальної ембріології в курсі «Гістологія, цитологія та ембріологія» відведено мало навчальних годин і досить часто це є причиною недостатнього розуміння здобувачами освіти основ раннього ембріогенезу людини, кафедра зуміла розробити та реалізувати курс саме як елемент, що доповнює та поглиблює знання у вищезгаданій сфері.

Вивчення цієї вибіркової дисципліни забезпечує деталізоване оволодіння знаннями з ембріології гаметогенезу, ранніх етапів ембріогенезу – запліднення, дроблення та імплантації, теоретичними основами принципів допоміжних репродуктивних технологій (екстракорпорального запліднення, ін'єкції сперматозоїдів у цитоплазму ооцита, хетчинга, донорства статевих клітин, переносу гамет та ембріонів, кріоконсервації та вітрифікації гамет і ембріонів). Також це сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти чіткого уявлення про сучасні можливості допоміжних репродуктивних технологій, їх обмеження та перспективи подальшого прогресу з метою розв'язання гострої проблеми депопуляції, закладає основи для подальшого поглибленого вивчення клінічної ембріології та прикладних аспектів сучасних репродуктивних технологій у курсах медичної генетики, акушерства та гінекології, андрології.

З метою вдосконалення якості освітнього процесу та покращення напрацьованих методик викладачами кафедри гістології, цитології та ембріології було імплементовано отримання ефективного зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти. Він базується на наданій студентами рефлексії, що слугує основою для корегування особливостей освітньої програми та запровадження нових підходів до навчання.

Мета та завдання. Метою роботи є дослідження можливості вдосконалення якості освітнього процесу завдяки ефективному зворотному зв'язку в процесі вивчення вибіркової дисципліни

«Теоретичні основи сучасних допоміжних репродуктивних технологій».

Методи дослідження. Після завершення вивчення дисципліни у 2022–2023 н. р. та у 2023–2024 н. р. здобувачам вищої освіти було запропоновано пройти опитування на платформі Google Forms. Анкета містила як закриті питання, на які можна дати коротку відповідь «так/ні», так і відкриті розгорнуті питання, в яких здобувачі освіти активно висвітлювали проблемні моменти в освітньому процесі. В опитуванні взяли участь 320 студентів (215 респондентів у 2022–2023 н. р. та 105 респондентів у 2023–2024 н. р.).

Результати дослідження. У 2022–2023 н. р. опитування показало, що 82,3% слухачів курсу оцінили загальне враження від курсу як таке, що дуже сподобалось, а 13,9% слухачів визначились як «курс скоріше сподобався». Були й ті, хто не зміг оцінити курс (2,9%), а також ті, кому він не сподобався категорично (0,9%). Відповідаючи на запитання щодо рекомендації даного курсу до вивчення іншим студентам, 85% респондентів відповіли «так», 14% відповіли «скоріше так», по 0,5% дали відповіді «скоріше ні» та «ні». Позитивними сторонами курсу здобувачі вищої освіти назвали цікавість і гарну структурованість освітнього процесу, а от проблемним аспектом велика частина здобувачів (62,3%) визначила такий фактор, як короткочасність практичних занять, що не дозволило спостерігати весь цикл екстракорпорального запліднення в лабораторії.

У відповідь на цей зворотний зв'язок було прийнято рішення про реорганізацію освітнього процесу у 2023–2024 н. р. шляхом проведення чотирьохгодинних занять. Це мало б дати можливість здобувачам вищої освіти бути присутніми в лабораторії допоміжних репродуктивних технологій триваліше та ефективніше. Відповідно, вже в результатах опитування кінця 2023–2024 н. р. було відзначено, що 89,4% слухачів (зі 105 опитаних) оцінили загальне враження як «дуже сподобалось», а решта – 10,6% як «скоріше сподобалось». Також, відповідаючи на запитання щодо рекомендації даного курсу до вивчення іншим студентам, 97,1% респондентів відповіли «так», а 2,9% – «скоріше так». Серед проблемних сторін освітнього процесу здобувачі вищої освіти вже не виділяли короткочасність занять, були задоволені структурою та наповненням курсу. Чітко відзначалось підвищення інтересу до питань раннього ембріогенезу людини.

Висновки. Ефективний зворотний зв'язок – це передусім інструмент удосконалення освітнього

процесу; він не несе в собі ні позитивного, ні негативного забарвлення. Такий зв'язок є завжди нейтральним і слугує для результативної передачі інформації між здобувачем освіти та викладачем. Він забезпечує шлях комунікації, який є ключовим для формування пріоритетного академічного

середовища. Сучасний університет має залишатись платформою для дискусій, тому повнота передачі інформації від викладача до студента і навпаки забезпечуватиме сталий розвиток університету і безперервного освітнього процесу в ньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корильчук Н.І., Руда О.Ю., Боровик І.О. Вища медична освіта України у 2023 році: відповіді на виклики сучасності. *Академічні візії*. 2023. № 17. DOI: 10.5281/zenodo.7695878
2. Горобейко М.Б., Дінець А.В. Медична освіта в Україні: системні проблеми і можливі шляхи їх вирішення. *Український медичний часопис*. 2022. № 5 (151). С. 10–12. DOI: 10.32471/umj.1680-3051.151.234381
3. Корильчук Н.І. Вибіркова дисципліна як запорука підвищення професійного рівня. *Медична освіта*. 2021. № 4. С. 32–36. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2021.4.12688
4. Біденко Н.В., Остапко О.І., Коваль О.І. Вибіркові дисципліни – важлива складова у формуванні фахових компетенцій майбутніх лікарів – дитячих стоматологів. *Journal ScienceRise: Pedagogical Education*. 2023. № 3 (54). С. 9–13. DOI: 10.15587/2519-4984.2023.281231
5. Самойленко Т.І., Козлова Л.Б., Кравченко О.П. Формування самоосвітньої компетентності у студентів-медиків. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи»*. 2020. № 75. С. 176–179. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.38>

REFERENCES

1. Korylchuk, N.I., Ruda, O.Iu., Borovyk, I.O. (2023). Vyshcha medychna osvita Ukrainy u 2023 rotsi: vidpovidi na vyklyky suchasnosti [Higher medical education of Ukraine in 2023: responses to modern challenges]. *Akademichni vizii*, 17. DOI: 10.5281/zenodo.7695878 [in Ukrainian].
2. Horobeiko, M.B., Dinets, A.V. (2022). Medychna osvita v Ukraini: systemni problemy i mozhlyvi shliakhy yikh vyirishennia [Medical education in Ukraine: the systemic problem and possible ways to solve it]. *Ukrainskyi medychnyi chasopys*, 5 (151). P. 10–12. DOI: 10.32471/umj.1680-3051.151.234381 [in Ukrainian].
3. Korylchuk, N.I. (2021). Vybirкова dystsyplina yak zaporuka pidvyshchennia profesiinoho rivnia [Selective discipline as a guarantee of increasing the professional level]. *Medychna osvita*, 4. P. 32–36. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2021.4.12688 [in Ukrainian].
4. Bidenko, N.V., Ostapko, O.I., Koval, O.I. (2023). Vybirkovі dystsypliny – vazhlyva skladova u formuvanni fakhovykh kompetentsii maibutnikh likariv – dytiachykh stomatolohiv [Elective disciplines – an important component in the formation of professional competences of future doctors – pediatric dentists]. *Journal “ScienceRise: Pedagogical Education”*, 3 (54). P. 9–13. DOI: 10.15587/2519-4984.2023.281231 [in Ukrainian].
5. Samoilenko, T.I., Kozlova, L.B., Kravchenko, O.P. (2020). Formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti u studentiv-medykiv [Formation medical students' self-educational competence]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 5 “Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy”*, 75. P. 176–179. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.38> [in Ukrainian].